

**MINISTERUL EDUCAȚIEI
UNIVERSITATEA „1 DECEMBRIE 1918” DIN ALBA IULIA
FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOLOGIE
ȘCOALA DOCTORALĂ DE FILOLOGIE**

TEZĂ DE DOCTORAT

REZUMAT

Conducător științific:

Prof. dr. habil. Maria-Ana TUPAN

Student-doctorand:

Marcela Claudia MOZA (Erdelyi)

ALBA IULIA

2023

**MINISTERUL EDUCAȚIEI
UNIVERSITATEA „1 DECEMBRIE 1918” DIN ALBA IULIA
FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOLOGIE
ȘCOALA DOCTORALĂ DE FILOLOGIE**

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

**ALEXANDRU ANDRIȚOIU ȘI A CINCEA SERIE
A REVISTEI „FAMILIA”:
UN STUDIU AL INTERRELAȚIONĂRII
ESTETICO-POLITICE**

**Coordonator științific:
Prof. dr. habil. Maria-Ana TUPAN**

**Student-doctorand
Marcela Claudia
MOZA (ERDELYI)**

ALBA-IULIA

2023

CUPRINS

INTRODUCERE // 5

- Importanța temei // 5
- Ipoteza cercetării și obiectivele principale // 5
- Metodologia cercetării // 7
- Motivarea alegerii temei // 10

1. CONTEXTELE ȘI LITERATURA // 14

Stadiul actual al cunoașterii în domeniul de referință al tezei

1.1. Literatură și societate. Literatura și ordinea culturii // 14

1.2. Texte literare și negocieri discursive // 16

1.3. Rezistență prin literatură. Conformism și opoziție. Realism socialist versus autonomia esteticului // 20

1.4. Revistele de cultură în sistemul literaturii. Personalitatea revistelor de cultură. Revistele de provincie și „localismul creator” // 29

2. CAZUL REVISTEI „FAMILIA”. Diacronie și sincronie: Seriile I-IV // 38

2.1. Prima serie: iunie 1865-decembrie 1906 // 39

2.1.1. Contextul biografic și auctorial // 39

2.1.2. Contextul istoric și social-politic. Dualismul austro-ungar // 40

2.1.3. Formula revistei „Familia”. Periodicitate și program. Redactori și colaboratori // 42

2.1.4. Personalitatea și opera lui Iosif Vulcan // 49

2.2. Seriile II, III și IV // 52

2.2.1. Seria a doua: martie 1926- februarie 1929 // 54

2.2.2. Seria a treia: martie 1934 – august 1940 // 58

2.2.3. Seria a patra: ianuarie 1941 – februarie 1944 // 60

3. HIATUSUL POSTBELIC: 1945-1965. Alte două decenii fără „Familia” // 63

3.1. O scurtă perioadă de tranziție: 23 august 1944 - 30 decembrie 1947 // 64

3.1.1. Contextul social-politic și cultural // 64

3.1.2. Exerciții de supraviețuire: Cercul literar de la Sibiu și „Revista Cercului literar”

// 71

3.2. Instaurarea comunismului în România. „Obsedantul deceniu”: 1948-1964

// 78

- 3.2.1. Contextul social-politic și cultural // 78
- 3.2.2. Politică versus cultură. Distopia proletcultistă // 85
- 3.2.3. O instituție de import: Școala de Literatură. Tensiuni între corifeii politici și tinerii scriitori // 91

3.3. Un tipizat proletcultist: poetul Alexandru Andrițoiu și dilemele scriitorului în totalitarism // 105

- 3.3.1. Repere biografice. Debutul în literatură // 105
- 3.3.2. Clișee ale realismului socialist în poezia lui Alexandru Andrițoiu // 112

4. REVISTA „FAMILIA” SE ÎNTOARCE

4.1. Anii dezghețului ideologic: 1965 – 1971 // 118

- 4.1.1. Contextul social-politic și cultural // 118
- 4.1.2. Nevoia de narațiuni legitimize. Momentul septembrie 1965: reînființarea „Familiei” // 125
- 4.1.3. Două culturi // 132

4.2. Revista „Familia” sub conducerea lui Alexandru Andrițoiu // 140

- 4.2.1. Un coabitat schizoid în redacția revistei: corifeii ideologiei comuniste și victimele penitenciarului politic // 140
- 4.2.2. Tensiuni în interiorul redacției între conservatorii politicieniști și gruparea deschisă Occidentului și autonomiei esteticului. Eliminarea celor indezirabili // 146
- 4.2.3. Alți redactori și colaboratori în perioada 1965-1989. „Șaizeciștii” și „optzeciștii”. Resurrecția modernismului interbelic. Însemnele postmodernității // 161
- 4.2.4. Echinoxiiștii anilor ’70 la revista „Familia”; multiculturalismul în contextul dezghețului ideologic // 173

5. „FAMILIA” ÎNTR-UN MOMENT ISTORIC DE RĂSCRUCE // 189

- 5.1. Prăbușirea unui regim politic și demisia – cu valoare de simbol – a lui Al. Andrițoiu de la „Familia” // 189

5.2. Între melancolia descendenței și aspirațiile unui nou început // 191

CONCLUZII // 196

BIBLIOGRAFIE GENERALĂ // 206

Index după nume // 223

ANEXE

Anexa 1. // 225

Anexa 2. // 238

Cuvinte-cheie: revista „Familia”, estetică, politică, interrelaționare, Alexandru Andrițoiu, literatură, societate, context istoric, autonomia esteticului, cultură, modernismul interbelic, realismul socialist, generație literară, postmodernism, dezgheț ideologic, multiculturalism, regim politic.

Dacă despre *cultură* sociologii afirmă că este un subsistem al vieții sociale, atunci despre literatură s-ar putea spune că este un *microsistem social*. Tema aleasă ne dă posibilitatea de a demonstra că influența contextului social-politic asupra culturii există – într-o măsură mai mare sau mai mică – în toate epocile istorice, cu deosebire însă în vremea regimurilor dictatoriale, totalitare. În aceste perioade, influența factorului politic se exercită nu doar asupra scriitorilor – obligați să respecte reguli rigide impuse de cenzură –, ci și asupra instituțiilor de cultură, cum ar fi editurile, teatrele, periodicele de cultură etc.

Caracterul interdisciplinar al proiectului de cercetare doctorală rezidă însă și în necesitatea investigării altor situații, momente și evenimente, cum ar fi cele din domeniul *istoriei propriu-zise* (istoria României în a doua jumătate a secolului trecut), dar și din sfera *politologiei*, întrucât trebuie să se evidențieze existența celor două faze ale comunismului românesc – metaforic numite „obsedantul deceniu” și „Epoca de aur” – coincidente afirmării poetului Andrițoiu și, respectiv, tutelării de către acesta a revistei „Familia”. Complexitatea temei abordate va fi vizibilă, de aici înainte, nu doar grație abordării unor aspecte din sfera culturii și a literaturii în ipostazele ei de artă ori de știință a literaturii, ci mai ales de o incontestabilă translație spre domeniile adiacente ale istoriei, geografiei, filosofiei, esteticii, politologiei, sociologiei etc. Explicitarea unor concepte – nu puține – precum societate, sociologie, sociologismul vulgar, regim politic, democrație, totalitarism, dictatură a proletariatului, realism socialist, dogmatism, comunism, naționalism, național-comunist, geografie literară, reviste de cultură, localism creator, autonomia esteticului etc., etc. se va realiza atât în cadrul unui capitol special consacrat unor *Considerații teoretice*, cât și în cuprinsul secțiunii intitulată *Glosar* din compartimentul destinat *Anexelor*.

Ipoteza de lucru este aceea că revista „Familia” a reprezentat un caz cu totul special în istoria culturii române și în ansamblul periodicelor noastre de literatură în toate cele cinci etape ale existenței sale, firește cu unele nuanțe impuse de specificul concret al momentului istoric ori al contextului social-politic. Așa, de pildă, în prima serie, în condițiile vitrege ale dualismului austro-ungar, între 6 iunie 1865 și 31 decembrie 1906, „Familia” lui Iosif Vulcan a trebuit să apere identitatea națională, reprezentând un bastion în zona de vest a românismului.

Principalul obiectiv al lucrării de față îl constituie investigarea modalităților în care s-a produs interrelaționarea estetică-politică în cazul revistei „Familia”, în perioada 1965-1989. Propunându-ne să examinăm impactul factorului politic asupra literaturii, nu ne-am orientat către un autor individual, ci către o formă de cultură instituționalizată, cum este o publicație periodică, deoarece presiunea structurii de putere se manifestă aici cu mai multă virulență, fiind vorba de un discurs public cu largă adresabilitate și influență în rândul publicului cititor. Influența factorului politic asupra culturii este evidentă în cazul oricărui periodic de literatură, dar revista „Familia” prezintă un interes special, deoarece aici se intersectează eterogene direcții ale perioadei considerate a fi una de dezgheț ideologic, care s-ar fi datorat guvernării lui Nicolae Ceaușescu. Adevărul e că sfârșitul dictaturii staliniste în Uniunea Sovietică, precum și noul climat politic european de după 1960, făcuseră imposibilă perpetuarea regimului de teroare al anilor '50. Din păcate însă, schimbarea nu a fost niciodată profundă, anul 1971 marcând revenirea la îndoctrinare și control exercitat, pe de o parte, de stat asupra individului, iar pe de altă parte de partid și de organele de represiune politică asupra instituțiilor de cultură și, implicit, asupra creatorilor de bunuri spirituale, a scriitorilor îndeosebi. În acest sens, un destin simptomatic pentru epocă este cel al poetului Alexandru Andrițoiu: devenit redactor-șef al celei de a cincea serii a revistei „Familia” în septembrie 1965, demisionând în decembrie 1989 – gest considerat a avea valoarea simbolică a prăbușirii regimului comunist. În acest fel, Alexandru Andrițoiu se singularizează între colegii redactori-șefi ai celorlalte reviste literare ale vremii, devenind el însuși un caz, fiind singurul care a condus o revistă literară exact în limitele cronologice ale guvernării Ceaușescu, adică în cea de a doua etapă a comunismului românesc. Personalitatea sa scriitoricească, precum și rolul pe care l-a avut în existența revistei „Familia” și în coordonarea echipei redacționale se cer analizate cu atenție, cu mult discernământ, *sine ira et studio*, în concordanță cu îndemnul la înțelepciune și echilibru pe care ni le adresează unii dintre teoreticienii fenomenului cultural contemporan. „Rolul istoricului literar – consideră, în această privință, Maria-Ana Tupan – este acela de a reevalua tradiția conform unor noi receptări sau, am adăuga, recontextualizându-o, eventual din perspectiva și cu noile metode sau terminologii lansate de școli recente de teorie literară de natură să lumineze relevanța clasicilor pentru contemporani. Senzaționalismul politic este mai potrivit pentru alte tipuri de discurs (...). În viața literară însă, procesele de intenție, demascările, demonizările creează un climat terorist și degradant”¹. Subscriem, firește, fără rezerve punctelor de vedere cu intenții hortative din citatul de mai sus,

---

¹ Maria-Ana Tupan, *Interogația perenă*, în *Contemporanul. Ideea Europeană*, XXX, nr. 5, mai 2019, p. 15.

fiindcă unul dintre obiectivele prioritare ale cercetării de față este tocmai acela de a evalua momente din trecutul nostru cultural, recontextualizându-le din perspectiva contemporaneității și investigându-le cu *metode adecvate de cercetare*. Dintre acestea, cea mai importantă este, fără îndoială, *documentarea teoretică*, demers care a presupus depistarea, consultarea și clasificarea surselor de informații necesare alcătuirii lucrării.

Câmpul teoretic relevant în cazul temei noastre ne îngăduie combinarea câtorva metode: cercetarea sociologică, psiho-socială, Noul Istorism, studiile culturale, antropologia, studiile comunicaționale, critica socială și altele. . Considerat unul din creatorii sociologiei, Hippolyte Taine reducea, de exemplu, tematica romanelor lui Charles Dickens la lupta individului cu societatea. Admira, la prozatorul victorian, limbajul conversației uzuale, detaliile vieții de zi cu zi, „ale unui dinea politic, ale serviciului religios sau ale unei predici în biserică”². (Taine p. 436).

În *Studii critice*, volum apărut în 1890, Constantin Dobrogeanu-Gherea își exprimă admirația pentru H. Taine, această “celebritate europeană”³, care vedea în Balzac pe naturalistul asemuit unui “magazin de documente ... asupra naturii omenești”⁴ Gherea se concentra asupra structurilor mentale create de anumite condiții sociale, cum era pesimismul lui Eminescu sau decepționismul întregii generații, respingând categoric „preferința lui Titu Maiorescu pentru impersonalitate (poetica lui Mallarmé) și estetism, evazionism”⁵.

Cu totul altele sunt punctele de interes ale criticii sociale din perioada postbelică. Sociologia face loc unui model comunicațional cu poziții și roluri în generarea obiectului de artă: patron-autor-editor-critic-public, așa cum apar, de exemplu, în eseu “The Sociological Model”⁶ de George A. Huaco. Robert Escarpit evoluează el însuși de la *Sociologia literaturii*, titlul cărții sale din 1958 la un model interacțional în care „faptul literar devine obiect de studiu a unei sociologii a scriitorului, operei și publicului”⁷.

---

² Hippolyte Taine, *History of English Literature*, vol. 4, translated from the French by H. Van Laun, London, Chatto & Windus, 1883, p. 436.

³ Constantin Dobrogeanu-Gherea, *Studii critice*, vol. 1, București, Tipografia Românilor, pp. 13-14.

⁴ *Ibidem*, p. 14.

⁵ *Ibidem*, p. 12.

⁶ George A. Huaco, *The Sociological Model*, in „The Sociology of Art and Literature”, edited by M. C. Albrecht, J. H. Barnett, and M. Griff, London, Duckworth, 1970, pp. 549-552.

⁷ **Robert Escarpit, Charles Bouazis**, *Le littéraire et le social: éléments pour une sociologie de la littérature*, Paris, Flammarion, 1970, p. 39.

Studiile Culturale de la Universitatea Birmingham, având în prim plan pe John Stuart Hall (*Sociology of Literature*, 1979) și pe Raymond Williams (*Sociology of Culture*, 1981) au contribuit decisiv la studiul literaturii în contextul întregii semiotici sociale.

Creația literară a perioadei comuniste din istoria literaturii române este exemplul cel mai concludent al teoriei caracterului colectiv mai curând decât individual al creației. Scriitorul era poziționat și condiționat de un sistem totalitar, alienat de presiunile ideologice și de aparatul cenzurii, comunicarea sa cu publicul depinzând de un rigid aparat de control exercitat de instituții create în acest scop, care decideau nu numai includerea într-un plan editorial ci și aprobarea conținutului lucrării și receptarea ei (sau, mai grav, “topirea” ei, adică distrugerea tirajului).

Cu toate acestea, evaluarea vieții literare din deceniile de după încheierea războiului nu se poate limita la o sumă de stereotipuri negative, mai ales că scriitorii erau divizați, creând o cultură schizofrenică, exprimându-se în idiomuri a căror gamă mergea de la lozinci și invocări encomiastice ale puterii la evazionism sau chiar ironii ingenios mascate.

Nu profilurile clar definite și afilierea lipsite de ambiguitate slujesc însă unei înțelegeri a psihologiei patologice generate de totalitarism. Ne-a intrigat, de exemplu, în tabloul general, cazul poetului Alexandru Andrițoiu, care a manifestat un comportament contradictoriu. Scriind atât ode puterii, mai ales, conducătorului suprem, cât și poezie autentică, posedând oarecare cultură, Andrițoiu și-a contrariat publicul și confrății cu câteva schimbări bruște; el a jucat un rol important, de exemplu, în revenirea în viața literară a unor scriitori care cunoscuseră închisorile comuniste. Am simțit nevoia de a cerceta și a înțelege o figură simptomatică a unei perioade caracterizată prin confuzie, contradicții și instabilitate.

Sociologul francez Pierre Bourdieu poate oferi o grilă de interpretare adecvată, teoria sa având în vedere o societate divizată între o clasă dominantă și una care își alocă singură o poziție socială marginală. Structura socială ar crea, în opinia sa, o anumită structură mentală, o asumare a unei identități care determină și gusturile, comportamentele și afilierea. Habitus este conceptul său de bază, care desemnează acest transfer de la social la mental. Cei care aparțin claselor de jos, de exemplu, vor merge la concerte de muzică pop, nu de muzică clasică, se vor feri de semnele distinctive ale eleganței și comportamentului estetic, de vizite la muzee de artă etc. (*La distinction : Critique sociale du jugement*, 1979), Gusturile apar astfel ca o consecință a nașterii într-o anumită poziție socială și a educației. Favorizarea, prin alocarea de locuri la examenele de admitere, a celor două clase decretate conducătoare –

muncitorii și țărani și programul educațional puternic ideologizant și sărăcit cultural erau menite în România postbelică unei biopolitici a conformismului în toate domeniile vieții.

Artiștii se vedeau umiliți, cenzurați și comentați în fabrici, declarați inferiori ca valoare socială claselor proletare conducătoare. O adversitate, poate inconștientă, se naștea astfel față de putere generând surprinzătoare alianțe. Caracterul interdisciplinar al proiectului de cercetare doctorală rezidă însă și în necesitatea investigării altor situații, momente și evenimente, cum ar fi cele din domeniul *istoriei propriu-zise* (istoria României în a doua jumătate a secolului trecut), dar și din sfera *politologiei*, întrucât trebuie să se evidențieze existența celor două faze ale comunismului românesc – metaforic numite „obsedantul deceniu” și „Epoca de aur” – coincidențe afirmării poetului Andrițoiu și, respectiv, tutelării de către acesta a revistei „Familia”. Complexitatea temei abordate va fi vizibilă, de aici înainte, nu doar grație abordării unor aspecte din sfera culturii și a literaturii în ipostazele ei de artă ori de știință a literaturii, ci mai ales – cum spuneam – de o inconvertibilă translare spre domeniile adiacente ale istoriei, filosofiei, esteticii, politologiei, sociologiei etc.

Motivul alegerii temei a fost dorința de a demonstra că influența contextului social politic asupra culturii se exercită – într-o măsură mai mare sau mai mică – în toate epocile istorice, cu deosebire însă în vremea regimurilor dictatoriale, totalitare. În aceste perioade, influența factorului politic se exercită nu doar asupra scriitorilor – constrânși să respecte reguli rigide impuse de cenzură –, ci și asupra instituțiilor de cultură, cum ar fi editurile, teatrele, periodicele de cultură, etc. constatată în final coincidența motivelor care ne-au determinat să supunem revizuirii canonice a unui scriitor asociat proletcultismului cu argumentele Ruxandrei Gavra în cartea “Alexandru Andrițoiu și revista *Familia*” apărută în 2021: relațiile revistei „Familia” cu exponenții cercului de la Sibiu cât timp s-a afla Andrițoiu la conducerea ei, reorientarea estetizantă a politicii revistei și susținerea grupului echinoxist.

Deși titlul studiului nostru sugerează trei cercuri concentrice ale unui studiu interdisciplinar - un autor, o revistă și mediul socio-politic în care s-au manifestat -, metoda de investigație rămâne mereu aceeași: critica sociologică, așa cum i-a fost definit obiectul de primul ei teoretician, Kenneth Burke în eseu *Literatura ca îndrumar pentru viață* (“Literature as Equipment for Living,” 1971): studiul influenței societății asupra literaturii și al influenței literaturii asupra societății. Eul se află situat în lume, interacționează cu ea. El este preocupat de ceea ce numește „simboluri ale autorității”. Studiul acestor simboluri direcționează în mod

firesc cercetătorul către categorii psihologice, din cauza „relației lor cu etica, legea, relațiile sociale etc”⁸.

În 1922, Walter Lippmann vorbea deja despre diferența dintre lumea din exterior și imaginea din mintea noastră în lucrarea *Public Opinion (Opinia publică)*. El își valorifica aici experiența de angajat al Comitetului CREEL, reputat pentru manevrele de manipulare a opiniei publice în sensul cenzurării celor care se exprimau împotriva intrării Statelor Unite în Primul Război Mondial, care s-a și produs în 1917. Experiența de acolo îl ajutase să sesizeze în mulțimea de broșuri, reviste și filme pro-belice existența unor așa-zise „lumii de gradul doi”⁹ – imagini mentale induse prin propagandă și asimilate de individ cu încredere ca fiind un mesaj autentic, prin urmare, nu reprezentări la care să fi ajuns prin propria experiență. El constată că între oameni și mediu se insinuează un pseudo-mediu, de unde ne provin convingerile, dar pe baza lor noi acționăm în mediul real. Lumea din afară poate fi foarte diferită de aceea din mințile noastre. Realitatea devine efectul fantasmagoriei.

În 1922, Walter Lippmann vorbea deja despre diferența dintre lumea din exterior și imaginea din mintea noastră în lucrarea *Public Opinion (Opinia publică)*. El își valorifica aici experiența de angajat al Comitetului CREEL, reputat pentru manevrele de manipulare a opiniei publice în sensul cenzurării celor care se exprimau împotriva intrării Statelor Unite în Primul Război Mondial, care s-a și produs în 1917. Experiența de acolo îl ajutase să sesizeze în mulțimea de broșuri, reviste și filme pro-belice existența unor așa-zise „lumii de gradul doi”¹⁰ – imagini mentale induse prin propagandă și asimilate de individ cu încredere ca fiind un mesaj autentic, prin urmare, nu reprezentări la care să fi ajuns prin propria experiență. El constată că între oameni și mediu se insinuează un pseudo-mediu, de unde ne provin convingerile, dar pe baza lor noi acționăm în mediul real. Lumea din afară poate fi foarte diferită de aceea din mințile noastre. Realitatea devine efectul fantasmagoriei.

Dacă o conștiință schizoidă caracterizează psihologia colectivă a autorilor perioadei, limbajul lor oferă răspuns la întrebarea lui Bourdieu : Dar cine sunt autorii „autorilor”?¹¹

Studiul nostru va aborda, așadar, portretul unui scriitor care, dacă nu face parte din canonul perioadei, prezintă în schimb o mare importanță pentru înțelegerea relației dintre literatură și societate/ politică/ ideologie, un destin care poartă mărcile distinctive ale

---

⁸ Kenneth Burke, *Literature as Equipment for Living*, din volumul „The Philosophy of Literary Form, Studies in Symbolic Action”, Austin, University of Texas, 2017, p. 293.

⁹ Walter Lippmann, *Public Opinion*, New York, Harcourt, Brace and Company, 1922, p. 21.

¹⁰ Walter Lippmann, *Public Opinion*, New York, Harcourt, Brace and Company, 1922, p. 21.

¹¹ Pierre Bourdieu, “But Who Created the Creators?”, în *The Sociology of Art. A Reader*, edited by Jeremy Tanner, London & New York, Routledge, 2003, pp. 96-104.

cameleonismului, servituților, trădării propriei conștiințe dar și ale căilor de supraviețuire, inclusiv ca artist, într-un regim totalitar.

Lucrarea este compartimentată în cinci capitole, dintre care primul – intitulat *Contextele și literatura* – are un caracter precumpănitor teoretic, fiind dedicat unor considerații de ordin general referitoare la stadiul actual al cunoașterii în domeniul de referință al tezei. Așa, de pildă, într-un prim subcapitol am precizat raporturile care pot exista între cultură și literatură, pe de o parte, și societatea, în ansamblul ei, pe de altă parte. Elucidarea acestor aspecte a necesitat investigarea raporturilor literaturii cu domeniul mai vast al culturii, sau – altfel spus – cu *subsistemul culturii*, care este parte integrantă a sistemului social global, a societății în ansamblul ei. Iar literatura face parte integrantă din această realitate mai mare care este cultura și care, la rândul ei, aparține unei colectivități umane concrete, anume societatea. Aspectele acestei interrelaționări nu trebuie smulse din contextul lor global și nici separate de semnificațiile lor.

Într-un alt subcapitol – intitulat *Rezistență prin literatură. Conformism și opoziție. Realism socialist versus autonomia esteticului* – am continuat demersul prolegomenic teoretizând asupra raporturilor dintre artă și realitate, în general, și în special ale literaturii cu mediul social-politic pe al cărui sol se ivește. Ținând seama de specificul prioritar teoretic al acestui prim capitol, am înfățișat aici unele aspecte ale relației *stat-scriitor* în general și, firește, în special în vremea regimurilor totalitare, când nu se mai poate vorbi despre *autonomia esteticului*. Acesta a fost cazul, la noi, începând din 1948, anul instalării *realismului socialist* în România, când criteriile de evaluare și formare a literaturii au fost dramatic modificate.

În concluzie, privind lucrurile de la statura ceasului de-acum – când, ipotetic vorbind, ar trebui să existe o totală libertate de creație –, constatăm că încă e prezentă o oarecare determinare asupra literaturii. Ea se exercită la nivele diferite, întrucât există straturi distincte ale condiționării sociale, corelative diferitelor tipuri de contexte la care ne-am referit în cuprinsul lucrării de față.

În sfârșit, într-un alt subcapitol ne-am referit la locul și rolul *revistelor de cultură în sistemul literaturii, la personalitatea revistelor de cultură, la revistele de cultură și localismul creator*. S-ar putea vorbi chiar de un subsistem al revistelor de cultură, întrucât acestea sunt, de fapt, instituții culturale. Conturarea personalității unei publicații depinde de capacitatea conducătorului și a redactorilor revistei de a selecta și de a stimula colaborările în funcție de necesități și de principiile programatice. Ținând seama de faptul că acțiunea unei reviste se

desfășoară într-un mediu cultural dat, rezultă că programul unei reviste de cultură trebuie gândit nu doar în raport cu celelalte periodice de profil, ci și în raport cu locul în care ea apare. În funcție de aceste coordonate, fiecare revistă își construiește o identitate. Fiindcă personalitatea unei reviste de cultură este conferită și de gradul în care aceasta reușește să cristalizeze forțele culturale locale, dinamizând întreaga viață spirituală a localității, a zonei și chiar a provinciei în care apare. Acesta a fost, între altele, cazul revistei „Familia” din perioada 1965-1989, când la conducerea ei s-a aflat poetul Alexandru Andrițoiu.

În *capitolul 2 – Cazul revistei „Familia”* – am întreprins o investigație diacronică a primelor patru serii ale revistei orădene, care se singularizează în istoria culturii naționale, nu doar printr-o vitalitate impresionantă, ci și prin multe momente cruciale. În cazul primei serii, remarcabil este faptul că revista a avut o durată coincidentă cu viața activă a directorului ei. Înființată de Iosif Vulcan în iunie 1865, pe când acesta abia împlinise 24 de ani, revista „Familia” își înceta apariția – după o existență neîntreruptă de aproape 42 de ani – în decembrie 1906, cu doar câteva luni înainte de decesul fondatorului ei, întâmplat la 8 septembrie 1907. Se poate afirma, așadar, că scriitorul și publicistul Iosif Vulcan și-a închinat întreaga viață editării revistei „Familia”, căreia i-a consacrat nu doar talentul său scriitoricesc și vocația de manager, ci și puterea sa de muncă și chiar parte din averea sa. Fără a intra în amănunte referitoare la direcțiile programatice ale revistei, trebuie să spunem că „Familia” de sub directoratul lui Iosif Vulcan a fost o publicație românească într-un stat maghiar sau dualist austro-ungar, caracterizat printr-o atitudine severă față de minorități în general și mai cu seamă față de români, care constituiau etnia majoritară în Transilvania, Crișana, Banat și Maramureș. Nu e de mirare, deci, că cenzura nu-i permitea redactorului revistei să facă politică în mod direct și deschis. Dar Iosif Vulcan era pe deplin conștient de faptul că acțiunea socială și culturală pe care o inițiasse prin editarea revistei va avea puternice ecouri politice, așa cum se întâmplase și cu „Dacia literară” și „Propășirea de la Iași”, sau cu „Foaie pentru minte, inimă și literatură” de la Brașov, pe care redactorul „Familiei” le luase ca model. Corect este să se aprecieze, deci, că Iosif Vulcan a fost nu doar un luminător al satelor, ci al întregii națiuni române și că revista sa a ilustrat, în chip magistral, lupta memorabilă a românilor transilvăneni pe tărâmul politic și cultural pentru realizarea idealurilor naționale.

În cadrul aceluiași capitol, subcapitolul 2 se ocupă de *seriile II, III și IV* din existența „Familiei”. Încetarea apariției revistei în cea dintâi serie a constituit o grea pierdere nu doar pentru cultura și literatura națională, ci pentru românism, în general. Se pare că acesta era sentimentul încercat de mulți dintre colaboratorii și cititorii regretatei reviste orădene.

Acceptând cu greu încetarea apariției „Familiei”, unii dintre ei și-au exprimat speranța în renașterea îndrăgitului hebdomad cultural. Au trebuit să treacă însă exact două decenii până să se împlinească acest deziderat. Ca și în cazul primei serii, a fost nevoie de ivirea unei noi personalități providențiale, care, de astă dată, se va numi Mihail G. Samarineanu. Și, întrucât de numele său se leagă toate cele trei serii ale „Familiei” de care ne ocupăm în acest subcapitol, e necesar să amintim aici cine este și de unde vine acest Mihail G. Samarineanu. Se născuse la 1 aprilie 1893, în localitatea Mețova/Aminciu din Macedonia. Tatăl său, Guli Papageorge Samarineanu era un ardent luptător pentru păstrarea identității etnice a aromânilor din Pind. Își luase cognomenul de la localitatea Samarina, unde se stabilise. Împreună cu un frate mai mare, Mihail trece, în 1913, în România, participând ulterior la Primul Război Mondial. În circumstanțe pe care nu le mai repetăm aici, Mihail G. Samarineanu ajunge la Oradea, unde, în 1925, e numit director al internatului de ucenici. Activând în paralel, în redacțiile unor publicații orădene, Mihail G. Samarineanu inițiază acum susținute demersuri pentru reînființarea revistei „Familia”. Atunci, în 1925, se împlineau exact șase decenii de când Iosif Vulcan scosese, la Pesta, primul număr din „Familia” și 45 de ani de când fondatorul ei o adusese la Oradea. Contextul istoric, social-politic și cultural era, firește, cu totul altul, dacă avem în vedere doar amănuntul esențial că Oradea se află acum în componența României Mari. Deși nu era o personalitate la fel de pregnantă ca aceea a lui Iosif Vulcan, macedoneanul Samarineanu va izbuti, în martie 1926, să scoată primul număr din cea de a doua serie a „Familiei” orădene. A alcătuit dintru început un comitet de redacție, pe care l-a coordonat cu fermitate, orientându-i eforturile în direcția propășirii culturii românești. În această a doua serie, „Familia” condusă de Mihail G. Samarineanu a apărut lună de lună, din martie 1926 până în februarie 1929, când – din cauza crizei economice survenite în țară – își încetează apariția. Dar criza, ca orice criză, s-a sfârșit la un moment dat, spre finele lui 1933, așa încât Mihail G. Samarineanu decide, la începutul lui 1934, să scoată o nouă serie a revistei „Familia”. Contextul politic și, mai ales, cel social-cultural era altul decât acela din urmă cu un deceniu, când pregătise apariția seriei precedente a „Familiei”, în sensul că, acum, climatul era cu mult mai favorabil. Starea de stabilitate a României Mari se reflecta, benefic, și în spațiul culturii și al literaturii. Se știe, de altfel, că deceniul al patrulea al veacului trecut a fost unul deosebit de favorabil culturii și literaturii române, care ajunsese să-și vadă împlinit mai vechiul deziderat al sincronizării depline cu Occidentul. Beneficiind de colaborări dintre cele mai selecte, de primă importanță în cultura națională, exemplarele „Familiei” din acei ani se înfățișau cititorului într-o ținută grafică sobră, în format carte. Cronicarul literar al revistei a

fost, între 1934 și 1940, Octav Șuluțiu care, prin seriozitatea și sobrietatea oficiului critic, a contribuit, în mare măsură, la consolidarea prestigiului „Familiei” interbelice. Cert este că Mihail G. Samarineanu a reușit, în acei ani, să transforme „Familia” dintr-o revistă cu rezistență tradiționalistă declarată, în una racordată la tendințele moderne ale literaturii naționale. Această atmosferă de liniște, calm și stabilitate a valorilor, instaurată în deceniul patru al veacului trecut, a fost însă brutal spulberată la 30 august 1940, când – prin Dictatul de la Viena – Ardealul de Nord este cedat Ungariei. În aceste condiții, de ocupație și de război, „Familia” nu mai poate să apară la Oradea. Numărul 7-8 din 1940 – ultimul din seria a treia – a fost confiscat la graniță în drum spre București, unde se stabilește acum Mihail G. Samarineanu. Împreună cu el vin în capitală și alți membri din redacția fostei „Familii” orădene. În aceste noi circumstanțe social-culturale, Mihail G. Samarineanu, împreună cu câțiva colaboratori, reușește, în ianuarie 1941, să reînființeze „Familia” într-o nouă serie – a patra. Era pentru prima dată în ultimii 60 de ani – din 1880, când Vulcan o adusese la Oradea – când „Familia” își schimbă localitatea de reședință. O noutate în activitatea „Familiei” din acei ani o constituie faptul că revista lucrează cu un fel de subredacții aflate în principalele orașe ale Transilvaniei. Etapa bucureșteană a revistei „Familia” se încheie la începutul anului 1944. În numărul din ianuarie, directorul Mihail G. Samarineanu a evocat vicisitudinile prin care a trecut, exprimându-și totodată speranța în revenirea unor timpuri normale, pe care, din păcate, el nu le-a mai apucat.

A urmat, în existența revistei „Familia”, o nouă întrerupere de două decenii, căreia îi este consacrat – în economia lucrării de față – *capitolul 3*, cu titlul *Hiatusul postbelic: 1945-1965. Alte două decenii fără „Familia”*. Acest al doilea hiatus – tot cu o durată de două decenii, ca și cel dintre 1906 și 1926 – a fost generat de noile circumstanțe istorice și social-politice datorate ocupației sovietice și instaurării comunismului în România. Etapa istorică respectivă cunoaște însă două perioade distincte. Prima dintre ele, jalonată de data de 23 august (când România a întors armele împotriva Germaniei fasciste) și 30 decembrie 1947 (când, în urma abdicării regelui, România a devenit republică) reprezintă o perioadă de tranziție de la capitalism la socialism, dar și de la democrație la totalitarism. În plan cultural/literar, investigarea modului în care s-a instrumentat, pas cu pas, dizolvarea vechilor instituții ori transformarea lor în altele noi, obediente puterii politice, e de natură să faciliteze înțelegerea cauzelor care vor determina, mai târziu, reînființarea „Familiei” (și nu numai). Abordarea problematicii complexe a acestei scurte perioade de tranziție este relevantă pentru tema lucrării de față și pentru modul cum unele grupări literare au continuat să militeze pentru

libertatea de expresie și autonomia esteticului, încercând să respingă încercările tot mai agresive de instaurare a realismului socialist. Ilustrativ în această privință, este, mai ales, cazul Cercului Literar de la Sibiu și al „Revistei Cercului Literar”, din 1945. Privită din acest unghi, „Revista Cercului Literar” – care a preluat pe unii dintre colaboratorii seriilor din urmă ale defunctei „Familii”, prezervându-i excelența valorică și perpetuându-i programul cultural și spiritul național – ar putea fi considerată ca fiind un veritabil *exercițiu de supraviețuire spirituală* în contextul unei tot mai vizibile sovietizării și a unei tot mai accentuate bolșevizări, pericole asupra cărora avertizaseră, în interbelic, unii dintre membrii grupării, care, după ce vor fi trecut prin pușcăriile comuniste, vor deveni, în 1965, redactori ai proaspăt reînființatei „Familii” orădene.

Cea de a doua perioadă a acestui interval – dintre 1948-1964 – sincronă primei etape a comunismului românesc, își justifică prezența în economia lucrării noastre prin faptul că acum se formează (inclusiv prin Școala de Literatură din București) și debutează editorial poetul Alexandru Andrițoiu, viitorul redactor-șef al „Familiei” de după 1965.

În sfârșit, e de precizat că – deși foarte apropiate în timp, întrucât aparțin aceleiași etape a primelor două decenii postbelice – cele două perioade, atât cea „de tranziție”, cât și cea a „obsedantului deceniu”, s-au ivit și au evoluat în contexte social-politice și culturale diferite, având cauze și caracteristici specifice. Cuvântul „obsesiv” a fost inventat mult mai târziu, în anii '70, când scriitori care criticau regimul lui Ceaușescu, dar voiau să evite persecuția, plasau acțiunea romanelor lor în prima perioadă postbelică care se presupunea că se terminase cu succesiunea dictatorului la cea mai înaltă poziție în stat.

Între absolvenții primei serii, cu durata de un an (1950- 1951), a Școlii de literatură „Mihai Eminescu” din București s-a aflat și Alexandru Andrițoiu, „poetul din Apuseni” – cum îi spuneau colegii – sau, după cum i se va spune mai târziu – „cel mai important poet pe care l-a dat Bihorul”. Poate ca nimeni altul dintre contemporani, Alexandru Andrițoiu a fost cazul scriitorului mulat perfect pe canoanele epocii și adaptându-se din mers schimbărilor survenite în contextul social-politic și cultural. Debutând, ca poet, exact în anii de început ai epocii dogmatice, Andrițoiu a fost nevoit să creeze în spiritul normelor impuse de realismul socialist. Cartea sa de debut din 1953, intitulată *În Țara Moșilor se face ziuă* e structurată, în spirit maniheist, în două părți cu titluri grăitoare: *Trecute vieți din Țara Moșilor* și *În Țara Moșilor se face ziuă*. În spiritul proletcultist al epocii, volumul este alcătuit dintr-o lirică înverșunată, nu fără ecouri însă din mai vechea poezie socială transilvăneană, a lui Octavian Goga, Aron Cotruș ori Mihai Beniuc. O schimbare radicală de ton – dar și de atitudine față de

problematica abordată – se produce, în creația poetică a lui Al. Andrițoiu, odată cu volumul *Constelația lirei* din 1963, dar mai ales cu cele care i-au succedat. Maniera de creație din cărțile celei de a doua etape este sensibil diferită, aparținând noii orientări din lirica românească de după 1965. Generate, așadar, în bună măsură, de un nou context social-politic și cultural, volumele mai sus menționate au format – în cadrul prezentei lucrări – obiectul unor aprecieri critice în capitolul consacrat activității scriitorului la revista „Familia” din perioada 1965- 1989.

Acestei etape din longeviva existență a „Familiei” îi este destinat, în lucrarea de față, *capitolul 4*, intitulat *Revista „Familia” se întoarce*. Un prim subcapitol este consacrat aici radiografierii contextului social-politic și cultural din *anii dezghețului ideologic: 1965-1971*. În acest interval se situează și momentul septembrie 1965, când, la Oradea, a fost reînființată revista „Familia”. Cu o jumătate de an mai înainte – în martie, același an – se produsese decesul lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, eveniment care a marcat începutul unei noi etape în istoria comunismului românesc, fără să însemne, firește, și o schimbare de regim politic. Într-un alt subcapitol – purtând titlul *Revista „Familia” sub conducerea lui Alexandru Andrițoiu* – am încercat să arătăm, între altele, în ce fel a reușit redactorul-șef al revistei, pe tot parcursul ei comunist, să atenueze imixtiunea brutală a factorului politic în conținutul Familiei. Unul dintre meritele lui Al. Andrițoiu a fost acela că a știut să adune în jurul său numeroase talente de valoare locală și națională, în primul rând critici literari remarcabili, printre care Ovidiu Cotruș, Nicolae Balotă, Radu Enescu – cu toții abia ieșiți din închisorile comuniste. Alături de acești redactori, pot fi amintiți și unii dintre colaboratori, de asemenea trecuți prin pușcăriile staliniste, precum Ștefan Augustin Doinaș, Vladimir Streinu, Ion Negoitescu, Adrian Marino, Alexandru Ivasiuc, Al. Zub și alții.

Dacă avem în vedere faptul că, în colectivul de redacție al revistei orădene de după 1965, se aflau câteva personalități ale vieții culturale rămase fidele ideologiei comuniste și dogmatismului proletcultist, iar în redacție lucrau cam tot atâția prestigioși intelectuali care trecuseră prin lagăre și închisori, ne dăm seama că acest coabitat schizoid nu avea cum să nu genereze inevitabile conflicte. Menționarea unora dintre acestea a format tema subcapitolului din lucrare intitulat *Tensiuni în interiorul redacției între conservatorii politicieniști și gruparea deschisă Occidentului și autonomiei esteticului*. Eliminarea celor indezirabili. Apariția primelor trei numere ale revistei s-a produs fără probleme deosebite. Se pare, însă, că, începând cu al patrulea număr, foștii membri ai *Cercului Literar* de la Sibiu ar fi încercat să imprime profilului revistei „Familia” o orientare mai occidentală. Deosebirile de vederi au

generat incidente care au creat o atmosferă de suspiciune în redacție, ajungându-se până acolo încât s-a adus în discuție chiar eventualitatea suspendării apariției revistei. E de precizat că unele colaborări nu erau pe placul conducerii politice a regiunii Crișana, care superviza îndeaproape conținutul textelor publicate în revistă. Un prim eveniment neplăcut, datorat acestei imixtiuni a factorului politic în cultură, s-a produs la începutul anului 1970, când – sub pretextul unei reduceri a schemei redacționale – Nicolae Balotă (care trecuse prin închisoare în două rânduri) a fost eliminat de redacția „Familiei”. Câțiva ani mai târziu, în 1974, – corolar al aceleiași imixtiuni a factorului politic în cultură – conducerea comunistă s-a năpustit asupra presei, transformând cotidiene în săptămânale, săptămânalele în lunaare, lunarele în trimestriale și reducând peste tot numărul de posturi. Sub acest pretext sunt înlăturați acum, din redacția „Familiei”, alți doi indezirabil: Gheorghe Grigurcu și François Pamfil. În privința tensiunilor ivite între puterea politică și redactorii sau colaboratorii deschiși autonomiei esteticului, e de observat că, de cele mai multe ori, confruntarea avea loc oarecum indirect, prin interpuși, care erau, de regulă, directorii de edituri sau șefii periodicelor literare.

În perioada 1965-1989, au existat, la „Familia”, și alți redactori și colaboratori, pe lângă cei menționați până aici. Scriitorii care au semnat în paginile revistei orădene în primul deceniu de după 1965 – și chiar multă vreme după aceea – au aparținut generației șaizeciste, recunoscută pentru meritul de a fi reînnotat firul întrerup al evoluției literaturii, prin resurecția modernismului interbelic și reabilitarea esteticului. Începând de prin 1975-1980, apare, în paginile „Familiei”, o nouă generație de colaboratori, mulți dintre ei veniți de la revista „Echinox”. Este o nouă generație de creație, care se va numi optzecistă și va impune, în literatura noastră, caracteristici ale postmodernismului ivit, în Occident, cu câteva decenii mai înainte. Asupra tuturor acestor aspecte am referit în subcapitolul intitulat *Alți redactori și colaboratori în perioada 1965-1989. Șaizeciștii și optzeciștii. Resurecția modernismului interbelic. Însemnele postmodernității*.

Ținând seama de faptul că, începând cu al doilea deceniu al seriei a cincea, forțele critice ale „Familiei” s-au înnoit cu mai mulți echinoxști, am consacrat acestei problematici încă un subcapitol, intitulat *Echinoxștii anilor '70 la revista Familia; multiculturalismul în contextul dezghețului ideologic*. Decizia noastră de a rezerva o secvență distinctă în economia prezentei teze, interferenței fenomenului echinoxist cu cel reprezentat de „Familia” se justifică nu doar sub raportul ilustrării dezghețului ideologic ceaușist, manifestat prin revenirea la autonomia esteticului și mai ales la libertatea de expresie și la toleranța etnică și

religioasă. Căci periodicul literar al studenților clujeni – editat în limbile română, maghiară și germană – a fost, în acei ani, un model de multiculturalism pentru întregul spațiu est-european și poate nu numai. Cert este că, în perioada directoratului lui Al. Andrițoiu la „Familia”, au fost găzduiți, în coloanele revistei, atât reprezentanți ai generațiilor șaizecistă și optzecistă, cât și cei ai generației anilor '70, aparținând majoritar grupării echinoxiste. Căci, dacă în primul deceniu de existență a seriei a cincea – între 1965 și 1975 – „Familia” a fost puternic influențată de corifeii Cercului Literar de la Sibiu, tot la fel de adevărat este că, în cel de al doilea deceniu al perioadei Andrițoiu, revista orădeană va fi vizibil marcată de tinerii scriitori formați la revista studenților clujeni, botezată de Marian Papahagi (unul dintre fondatori) cu numele „Echinox”. Revista clujeană a exercitat o influență benefică asupra „Familiei” nu doar grație transferării în redacția acesteia a câtorva importanți scriitori și critici literari de la „Echinox”, ci și prin colaborări ale echinoxistilor găzduite în paginile revistei orădene, ori prin recenzarea unor volume ale scriitorilor de la „Echinox”. A nu se crede însă, că toate producțiile beletristice ale echinoxistilor au fost tratate, în „Familia”, în spirit tolerant. Observațiile critice din unele cronică reprezintă o dovadă că spiritul critic funcționa, la noi, fără cusur în deceniile opt și nouă ale veacului trecut.

În sfârșit, într-un ultim capitol – intitulat „*Familia*” într-un nou moment istoric de răscruce – ne-am referit, pe scurt, la situația periodicului orădean după evenimentele din decembrie 1989. Astfel, într-un prim subcapitol – purtând titlul *Prăbușirea unui regim politic și demisia – cu valoare de simbol – a lui Al. Andrițoiu de la Familia* – am precizat că seria Andrițoiu a revistei s-a încheiat la borna istorică a lui decembrie 1989. Din caseta redacțională a numărului din ianuarie 1990, lipsește numele ctitorului seriei a cincea a revistei, iar odată cu numărul din februarie același an noul redactor-șef este poetul optzecist Ioan Moldovan. Demisia lui Alexandru Andrițoiu din fruntea echipei redacționale a „Familiei” – pe care o coordonase în toată perioada comunistă a existenței acesteia – avea semnificația unui gest simbolic. Se încheia atunci o epocă din istoria României, dar și o perioadă din traseul existențial al celui mai longeviv periodic cultural din istoria țării. Cât despre Ioan Moldovan – cel care i-a succedat lui Andrițoiu la conducerea „Familiei” – se poate afirma că este, ca și predecesorul său, un factor de stabilitate și echilibru. În subcapitol *Între melancolia descendenței și aspirațiile unui nou început*, am arătat că noul redactor-șef a făcut dovada unor reale calități manageriale încă din vremurile de cumpănă ale anilor '90, când a reprezentat un factor stimulator, obținând noi colaborări valoroase, cum ar fi cele ale scriitorilor din exil. De asemenea, un alt aspect demn de remarcat, din activitatea „Familiei”

de după 1989, este acela că revista recuperează articolele cenzurate în perioada comunistă a existenței sale. Poate și acest fapt a făcut ca numerele din 1990 ale „Familiei” să fie editate în tiraje fabuloase, de peste zece mii de exemplare. Treptat însă a scăzut atât setea generalizată de informație a publicului, cât și apetența cititorilor pentru cultură. În aceste condiții, tirajele revistei s-au diminuat constant, ajungându-se astăzi ca revista orădeană să fie tipărită în câteva sute de exemplare, considerându-se – ca toate celelalte periodice culturale din țară – ca fiind în criză de cititori. Cu toate acestea, „Familia” orădeană trăiește totuși o dinamică de vârf, s-ar putea spune, atât prin articolele și studiile de istorie literară, prin anchete, cronici literare ori dramatice, cât și prin premiile revistei. La toate acestea s-ar putea adăuga tinerii colaboratori promovați cu înțelepciune de optzeciștii de odinioară, dar și excelenta prestație managerială a poetului Ioan Moldovan.

Încercând să formulăm aici câteva *concluzii*, vom preciza, mai întâi, că prezenta cercetare doctorală s-a axat, în principal, pe cele trei direcții sugerate prin însuși titlul tezei și anume: revista „Familia”, poetul Andrițoiu și, nu în ultimul rând, imixtiunea factorului politic în activitatea periodicului orădean în perioada 1965-1989. Fără a repeta ceea ce am spus deja despre fondatorul „Familiei”, am putea adăuga că Iosif Vulcan n-a fost doar nașul poetului național al românilor. Bărbat extraordinar, veritabil *homo aedificator*, el a scris cam tot ce era nevoie în Ardealul și Banatul vremii. Deși avea doar 24 de ani când a întemeiat „Familia”, Iosif Vulcan avea încă de pe atunci formula de a fi a unui brav luptător al Ardealului și chiar al întregii națiuni, fiind unul dintre cei care au prelungit și au afirmat mesajul Școlii Ardelene, făcând din prestigiosul său periodic cultural un bastion al românismului la hotarul de Vest. Căci revista „Familia” a fost – și continuă să fie – un monument național, una dintre publicațiile al căror culoar e definit, înainte de toate, prin așezarea într-o Europă Centrală recuperatoare.

Așa cum am arătat în cuprinsul tezei, se poate vorbi, de fapt, despre mai multe „Familii”, despărțite de perioade în care revista n-a apărut. O primă absență a „Familiei” din peisajul revuistic național este cea dintre 1906 (când se retrage Iosif Vulcan) și până în 1926 (când revista va fi reînființată de M. G. Samarineanu). Un al doilea hiatus în existența revistei îl reprezintă perioada primelor două decenii postbelice, între 1945 și 1965, când „Familia” e nevoită, din nou, să-și înceteze apariția. După 1965, când regimul comunist cunoaște o nouă fază, marcată de o viziune mai „liberală”, încep să ia ființă, în principalele orașe ale țării, reviste culturale. În acest context, revista „Familia” va fi reînființată la Oradea, în septembrie 1965, într-o a cincea serie, sub conducerea lui Alexandru Andrițoiu, apreciat atunci ca fiind

cel mai de seamă poet pe care l-a dat Bihorul. Principalul merit al acestui scriitor cultivat și altruist a fost, fără îndoială, acela că a știut să adune în jurul său numeroase talente de valoare locală dar și națională, recrutate inclusiv din rândurile foștilor deținuți politici. Cu toate acestea, mai există un alt Andrițoiu, un dublu, s-ar zice, al omului generos și al poetului de talent, anume al creatorului care a plătit tribut retoricii proletcultiste, într-o primă fază a creației sale, iar mai apoi cultului personalității ceaușiste în faza ulterioară, de după 1965. Fiindcă destinul lui Andrițoiu – asemeni multor alora dintre congeneri – este emblematic pentru perioada în care a trăit.

Am ajuns, astfel, la problema centrală a tezei noastre, care este aceea a interrelaționării dintre estetică și politică sau, altfel spus, al interferenței creației literare cu elemente ale politicului. Căci, deși titlul tezei sugerează trei cercuri concentrice ale unui studiu interdisciplinar – un autor, o revistă și mediul socio-politic în care s-au manifestat –, metoda de investigație rămâne mereu aceeași: critica sociologică, așa cum i-a fost definit obiectul de primul ei teoretician, Kenneth Burke în *Literatura ca dotare pentru viață* (1971). Cât privește revista „Familia”, cu o existență de aproape 160 de ani – vârstă cu adevărat matusalemică pentru un periodic literar – ea constituie un capitol important al istoriei naționale, întrucât prestigioasa publicație orădeană a reprezentat nu doar un excelent factor de cultură și civilizație, ci și un veritabil avanpost al românismului la hotarul de Vest. De aceea, istoria revistei se impune a fi relatată cu obiectivitate, *sine ira et studio*, mai ales în acea secvență a traseului tău existențial coincidentă perioadei comuniste. La cei 157 de ani împliniți, revista „Familia” se înscrie, fără îndoială, în istoria națională și chiar în cea europeană. Fiindcă, dincolo de calitatea literaturii, a criticii, a eseului prezente în „Familia”, există un spirit democratic și tolerant cu ideile, adică un spirit esențialmente european. Grație echipelor care i-au coordonat activitatea, „Familia” a fost – de-a lungul îndelungatei și glorioasei sale existențe, un adevărat reper cultural. Acesta este și cazul seriei a cincea a revistei care, prin starea de spirit a echipei sale redacționale, a fost parte a Uniunii Europene cu mult înainte ca România să adere la Uniune. Așa încât, prezenta cercetare doctorală, consacrată celui mai longeviv periodic cultural din istoria noastră, se constituie și într-un vibrant omagiu adus intelectualilor de seamă ai țării care au asigurat – prin scrisul lor – excelența „Familiei” orădene.

BIBLIOGRAFIE

I. SURSE PRIMARE

a. Opera în volume (cronologic)

ANDRÎTOIU, Alexandru. *În Țara Moșilor se face ziuă. Versuri*. București, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1953.

_____ *Dragoste și ură*, București, Editura Tineretului, 1957.

_____ *Porțile de aur*, București, Editura Tineretului, 1958.

_____ *Cartea de lângă inimă*, București, Editura Militară, 1959.

_____ *Vârful cu dor*, București, Editura Tineretului, 1964.

_____ *Simetrii*, București, Editura „Eminescu”, 1970.

_____ *Euritmii*, București, Editura „Eminescu”, 1972.

_____ *Aur. Versuri*, București, Editura „Albatros”, 1974.

_____ *Onor Comandantului Suprem*, București, Editura Militară, 1983.

_____ *Poeme noi*, București, Editura „Cartea Românească”, 1984.

_____ *Constelația lirei*. Prefață de Eugen Simion, București. Editura „Minerva”, („Biblioteca pentru toți”), 1985.

b. Perodice:

„Familia”, seria V, Oradea, anul 1, nr. 1, septembrie, 1965.

„Familia”, seria V, Oradea, anul 2, nr. 10, octombrie, 1966,

„Familia”, seria V, Oradea, anul 3, nr. 3, martie, 1967

„Familia”, seria V, Oradea, anul 3, nr. 4, aprilie, 1967.

„Familia”, seria V, Oradea, anul 3, nr. 5, mai, 1967.

„Familia”, seria V, Oradea, anul 3, nr. 6, iunie, 1967

„Familia”, seria V, Oradea, anul 3, nr. 10, octombrie, 1967.

„Familia”, seria V, Oradea, anul 8, nr. 4, aprilie 1972.

„Familia”, seria V, Oradea, anul 10, nr. 5, mai, 1975.

„Familia”, seria V, Oradea, anul 13, nr. 2, februarie, 1977.

„Familia”, seria V, Oradea, anul 14, nr. 6, iunie, 1978.

„Familia”, seria V, Oradea, anul 14, nr. 12, decembrie, 1978.

II. SURSE SECUNDARE -Referințe critice

a. În volume:

- ARION, George. *Interviuri II*, București, Editura „Albatros”, 1982, pp. 15-16.
- ANDRIȚOIU, Alexandru. *Alăturând niște mâhniri...*, în „Nicolae Labiș. Album memorial” Editat de „Secolul 20”, 1987, p. 66.
- ANGHEL, Petre. *Reviste, cenaculuri, cercuri literare, cafenele, bodegi, O istorie politică a literaturii române*, București, Editura Rao Class, 2014.
- AUCOUTURIER, Michel. *Realismul socialist*. Traducere din limba franceză de Luci Flonta, Cluj-Napoca, Editura „Dacia”, 2001.
- BALOTĂ, Nicolae *Artă pentru artă, Dicționar de termeni literari*. Coordonator: Al. Săndulescu, București, Editura Academiei, 1976, pp. 37-38.
- BĂRBOI, C. - Boatcă, S. - Popescu, M. *Arte poetice. Literatura română și cultura în școală*. București, Editura „Recif”, 1995.
- BĂDESCU, Ilie. (și) Ungheanu, Mihai.– coordonatori, *Enciclopedia valorilor reprimare. Războiul împotriva culturii române (1944-1999)*. Volumul II, București, Editura „Pro-Humanitate”, 2000, pp. 68-69.
- BÂLBÂIE, Răduț. „*Tânărul scriitor*” – o monografie, București, Editura „Tritonic”, 2005, p. 7.
- BETEA, Lavinia. *Povești din Cartierul Primăverii*, Editura „Curtea Veche”, București, 2010, p. 242.
- BETEA, Lavinia. *Ceaușescu și epoca sa*, în „Cuvânt către cititor” de Ioan-Aurel Pop, București, Editura „Corint”, 2021, pp. 267-268.
- Boia, Lucian. *Convertirea la comunism, De ce este România altfel?* Ediția a II-a adăugită, București, Editura „Humanitas”, 2013, pp. 91-92.
- BOIA, Lucian. *Intermezzo semidemocratic, Capcanele istoriei*. în *Elita intelectuală românească între 1930 și 1950*. Ediția a IV-a, București, Editura „Humanitas”, 2016, p. 259.
- BORDEIANU, Mihai. *Versificația românească*. Iași, Editura „Junimea”, 1974.
- BOURDIEU, Pierre. *Distinction. A Social Critique of the Judgement of Taste*, translated by Richard Nice, Harvard University Press, 1984, pp. 438-439.
- BOURDIEU, Pierre. “But Who Created the Creators?”, în *The Sociology of Art. A Reader*, edited by Jeremy Tanner, London & New York, Routledge, 2003, pp. 96-104.
- BREBAN, Nicolae. *Spiritul românesc în fața unei dictaturi*, București, Editura „Idea Europeană”, 2005.
- CALOT, Frantz; Thomas, George. *Guide pratique de la bibliographie*, Paris, 1936, p. 7.

CĂLINESCU, George. *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Ediția a doua, revăzută și adăugită, Prefață de Al. Piru, București, Editura Minerva, 1982.

CĂLINESCU, George. *Principii de estetică*, București, Editura pentru Literatură, 1969, p. 83

CĂTĂNUȘ, Dan. *România 1954-1989. Enciclopedia Regimului comunist*, București, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, 2012.

CÂRLAN, Nicolae. *Relevanțe și semnificații. Deslușiri și precizări privind viața și opera lui Nicolae Labiș*, Suceava, Editura „Lidana”, 2016, pp. 294-295.

CISTELECAN, Alexandru. *Scriitori români de azi. Vol. IV*, București, Editura „Cartea Românească”, 1989, p. 68.

CORTI, Maria. *Principiile comunicării literare*, București, Editura „Univers”, 1981, p. 24.

COSAȘU, Radu. *Un eretic*, în „Nicolae Labiș. Album memorial”, Editat de „Secolul 20”, 1987, p. 66.

CRÎȘCIU, Titus. *Nașterea zilei de azi* [Interviuri], Timișoara, Editura „Facla”, 1983, p. 22.

CROCE, Benedetto. *Breviar de estetică. Estetica în nuce*. București, Editura Științifică, 1971.

DIMA, Alexandru. *Localismul creator – definierea și justificarea lui*, în *Activitatea grupării „Thesis” pe anul 1933-1935*. Apud: Gheorghe Manolache, *Resurecția localismului creator. O experiență spirituală în Mitteleuropa provinciilor literare*, Sibiu, Editura „InfoArt Media”, 2013.

DIMA, Alexandru. *O experiență spirituală în provincie*, în *Thesis*, 1939, p. 4. Apud: Gheorghe Manolache, *Resurecția localismului creator. O experiență spirituală în Mitteleuropa provinciilor literare*, Sibiu, Editura „InfoArt Media”, 2013.

DIMA, Eugenia. coordonator științific.; *Dicționar explicativ ilustrat al limbii române*. Chișinău, Editurile „Arc-Gunivas”, 2007, p. 1814.

DOBROGEANU-GHEREA, Constantin. *Studii critice*, vol. 1, București, Tipografi Românul, pp. 13-14.

DOINAȘ, Ștefan Augustin, *Lectura poeziei. Urmată de tragic și demonic*, București, Editura Cartea Românească, 1980.

DRĂGAN, Gabriela. *VULCAN, Iosif*, în *Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900*, Academia Română, București, Editura Gunivas, 2009, p. 920.

- DRÎMBA, Lucian. *Iosif Vulcan*, Editura „Minerva”, 1974.
- ELIOT, Thomas Stearns. *Eseuri literare*, București, Editura pentru Literatură Universală, 1966, p. 223.
- ENGHEL, Emanuel. *Norocul îi ajută pe cei îndrăzneți*, Oradea, Editura „Arca”, 2005.
- ESCARPIT [Robert](#), Bouazis [Charles](#), *Le littéraire et le social: éléments pour une sociologie de la littérature*, Paris, Flammarion, 1970, p. 39.
- FONARI, Victoria. *Hermeneutica literară*, Chișinău, Universitatea de Stat din Moldova, 2007, p. 4.
- GOLDIȘ, Alex. *Critica în tranșee. De la realismul socialist la autonomia esteticului*, București, Editura „Cartea Românească”, 2011, p. 278.
- GOLDMANN, Lucien. *Epistemologia sociologiei, Sociologia literaturii*. Studiu introductiv și îngrijirea ediției: Ion Pascadi, București, Editura Politică, 1972, p. 27.
- GRATI, Aliona. *Dicționar de teorie literară. Ediția a doua revizuită și completată*. Chișinău, Editura ARC, 2018.
- GRONDIN, Jean. *Hermeneutica*. Chișinău, Editura Știința, 2008.
- GRIGURCU, Gheorghe. *Despre Ovidiu Cotruș, Peisaj critic*. București, Editura „Cartea Românească”, 1993.
- GRIGURCU, Gheorghe. *Profilul unui umanist (Nicolae Balotă), Peisaj critic*, București, Editura „Cartea Românească”, 1993.
- GRIGURCU, Gheorghe. *Locul lui I. Negoïtescu, Peisaj critic*. III, București, Editura „Cartea Românească”, 1999.
- GRIGURCU, Gheorghe. *Nicolae Balotă sau teoria și practica retoricii, Peisaj critic* III, București, Editura „Cartea Românească”, 1999.
- GRIGURCU, Gheorghe. *O istorie refuzată*, în *Peisaj critic* III, București, Editura „Cartea Românească”, 1999.
- GRIGURCU, Gheorghe. *O experiență fracturată*, Opinii în genere inconfortabile, Cluj-Napoca, Editura „Grinta”, 2006.
- GRIGURCU, Gheorghe. *O dezbatere asupra literaturii române în comunism*, în *Opinii în genere inconfortabile*, Cluj-Napoca, Editura „Grinta”, 2006.
- GRIGURCU, Gheorghe. *Politică și literatură*, în *Opinii în genere inconfortabile*, Cluj-Napoca, Editura „Grinta”, 2006.
- GRIGURCU, Gheorghe. *Putere, cultură, politică*, în *Întrebări, răspunsuri, întrebări*, Bistrița, Editura „Pergamon”, 2007.

GRIGURCU, Gheorghe. „Între Păunescu și Goma, năstrușnica noastră societate postdecembristă a optat pentru cel dintâi”, în vol. *Întrebări, răspunsuri, întrebări*, Bistrița, Editura „Pergamon”, 2007, p. 563.

GRIGURCU, Gheorghe. „Criteriul estetic nu poate dispărea din critică”. Interviu acordat lui Traian Ștef, în 2001, vol. *Întrebări, răspunsuri, întrebări*, Bistrița, Editura „Pergamon”, 2007, p. 244.

GRIGURCU, Gheorghe. „Mistica viitorului, capcană supremă în care cad masele”. Interviu realizat de Victor Știr, pentru „Vatra”, în vol. *Întrebări, răspunsuri, întrebări*, Bistrița, Editura „Pergamon”, 2007, p. 131.

HANGIU, I. „Familia”, *Dicționarul presei literare românești, 1790-1990*, București, Editura Fundației Culturale Române, 1996, p. 176.

HANGIU, I. „Familia”. *Revistă de cultură, editată de Comitetul Culturii și Educației Socialiste al județului Bihor*, în: *Dicționarul presei literare românești (1790-1990)*, Ediția a II-a revizuită și completată, București, Editura Fundației Culturale Române, 1996.

HANGIU, I. *Revista Cercului Literar*, în: *Dicționarul presei literare românești (1790-1990)*, București, Ediția a II-a revizuită și completată. Editura Fundației Culturale Române, 1996, p.177.

HERSENI, Traian. *Sociologia literaturii*, București, Editura „Univers”, 1973, p. 308.

HITCHINS, Keith. *Tranziția. 1944-1947, România. 1866-1947*. Traducere din engleză de George G. Potra și Delia Răzdolescu, București, Editura „Humanitas”, 1996, p. 533.

HITCHINS, Keith. *Comunismul românesc, 1948-1989*, în *Scurtă istorie a României*, Iași, Editura Polirom, 2015, p. 296.

HITCHINS, Keith. *Preluarea puterii, 1944-1947*, în *Scurtă istorie a României*. Traducere de Lucia Popovici, București, Editura „Polirom”, 2015, p. 252.

HRABÁK, Josef. *Introducere în teoria versificației*. Prefață de Mihai Pop, București, Editura „Univers”, 1983.

HUACO, A. George. „The Sociological Model”, in *The Sociology of Art and Literature*, edited by M. C. Albrecht, J. H. Barnett, and M. Griff, London, Duckworth, 1970, pp. 549-552.

IONIȚĂ, Marin. *Kiseleff 10. Fabrica de scriitori*, Pitești, Editura „Paralela 45”, 2003, p. 9.

KRISTEVA, Julia. *La Révolution du langage poétique*, Seuil, 1974, pp. 83-84, Apud Vahid Nejad Mohammad –*O reflecție asupra abordării lui Kristeva asupra*

structurii "limbajului" Investigații filosofice, et al (A Reflection on Kristeva's Approach to the Structure of 'Language' *Philosophical Investigations*, Vol. 11/ No. 21/ Fall & Winter 2017)

LIPPMANN, Walter. *Public Opinion*, Editor Harcourt, Brace Co, 1922, p. 21.

LUCA, Ștefan. *Douăzeci de ani și încă unul*, în „Nicolae Labiș. Album memorial”, Editat de „Secolul 20”, 1987, p. 47.

MANOLACHE, Gheorghe. *Resurecția localismului creator*. O experiență spirituală în Mitteleuropa provinciilor literare, Sibiu, Editura „InfoArt Media”, 2013, p. 53.

MARINO, Adrian. *Dintr-un dicționar de idei literare*”, Cluj-Napoca, Editura Argonaut, 2010, p. 12.

MARTIN, Aurel. *Poeți contemporani*. III, București, Editura „Eminescu”, 1971.

MICU, Dumitru-MANOLESCU, Nicolae. *Poezii deceniului al doilea. Lirismul*, în: *Literatura română de azi. 1944-1964. Poezia. Proza. Dramaturgia*, București, Editura Tineretului, 1964. (Al. Andrițoiu la pp. 132-134).

MICU, Dumitru. *Alexandru Andrițoiu*, în: *Scurtă istorie a literaturii române. II Perioada interbelică. Poezia contemporană*, București, Editura „Iriana”, 1995.

MICU, Dumitru, *Necesitatea discuțiilor*, XII, nr. 24 (587), joi 10 iunie 1965, p. 1. Goldiș, Alex *Critica în tranșee. De la realismul socialist la autonomia esteticului*, București, Editura „Cartea Românească”, 2011, p. 123.

MIHĂILESCU, Florin. *De la proletcultism la postmodernism*, Constanța, Editura „Pontica”, 2002.

NIȚESCU, Marin. *Sub zodia proletcultismului*. Ediție îngrijită de M. Ciurdariu, București, Editura „Humanitas”, 1995, p. 21

NEGOIȚESCU, Ioan. *Engrame*, București, Editura „Albatros”, 1975.

NEGOIȚESCU, Ioan. *Istoria literaturii române*. Volumul I. 1800-1945. București, Editura „Minerva”, 1991.(Capitolele: cap XIII – Lirica interbelică și cap. XV: Naționalismul. Existențialistii)

NEGRICI, Eugen. *Poezia agitatorică din vremea stalinismului integral*, în: *Literatura română sub comunism. Poezia (I)*, București, Editura Fundației PRO, 2003.

NEGRICI, Eugen. *Etapa destalinizării formale (1953-1964)*, în: *Literatura română sub comunism. Proza*, București, Editura Fundației PRO, 2003.

NEGRICI, Eugen. *Literatura română sub comunism. Poezia*, București, Editura Fundației Pro, 2006, pp. 151-152.

OPRIȘ, Tudor. *Istoria debutului literar al scriitorilor români în timpul școlii. 1820-2000*, București, Editura „Aramis”, 2002, p. 153

PAVELESCU, Alina; DUMITRU, Laura. *PCR și intelectualii în primii ani ai regimului Ceaușescu (1965-1972)*, București,, Arhivele Naționale ale României, 2007, p. 22

PETRAȘ Irina, *Echinox*, în Teoria literaturii. Dicționar antologic, București, Editura Didactică și Pedagogică, 2009, p. 40.

PILLAT, Dinu. *Analiză, Dicționar de termeni literari*. Coordonator: Al. Ștefănescu, București, Editura Academiei, 1976, p. 24.

PIRU, Alexandru. *Alexandru Andrișoiu*, în: Poezia românească contemporană. 1950-1975. Generația mijlocie. Generația tânără, București, Editura „Eminescu”, 1975.

POANTĂ, Petru. *Efectul „Echinox” sau despre echilibru*, Cluj-Napoca, Editura „Biblioteca Apostrof”, 2003, p. 25.

POANTĂ, Petru. *Cercul Literar de la Sibiu. Introducere în fenomenul original*, Cluj, Editura „Clusium”, 1997, pp. 54-55.

POP, Ion. *Poezia românească neomodernistă*, Cluj-Napoca, Editura „Școala Ardeleană”, 2018.

POP, Ion. *Sub semnul „luptei cu inerția”*, în: Poezia unei generații, Cluj, Editura „Dacia”, 1973.

POPA, Marian. *Alexandru Andrișoiu*, în Dicționar de literatură română contemporană, București, Editura „Albatros”, 1971.

POPA, Marian, *Istoria literaturii române de azi pe mâine*. Volumul I, 23 august 1944-22 decembrie 1989. Versiune revizuită și augmentată, București, Editura „Semne”, 2009, p. 162.

POPA, Marian. *Publicații - „Familia”*, în Istoria literaturii române de azi pe mâine. Volumul II. 23 august 1944 - 22 decembrie 1983. Versiune revizuită și augmentată, București, Editura „Semne”, 2009.

POENAR, Horea. coordonator. *Nebunia de a ridica monument „Echinoxului”*. Prefață la: *Dicționar „Echinocțiu”. A – Z*, București, Editura „Tritonic”, 2004.

PRICOP, Lucian. *Dicționar de teorie literară*. Bucureștii, Editura „Cartex”, 2009.

POPA, Viorica. *Limbajul poetic în opera lui Al. Andrișoiu*, Oradea, Editura „Aureo”, 2014.

RACHIERU, Adrian Dinu. *Generația orfelină (Mitografii lirice)*, București, Editura „Idea Europeană”, 2014.

SASU, Aurel. *Andrițoiu, Alexandru*, în Dicționarul biografic al literaturii române, Vol. I, A-L, Pitești, Editura „Paralela 45”, 2004.

SELEJAN, Ana. *Poezia debutanților. Alte profiluri lirice*, în: *Literatura în totalitarism. 1952-1953*, Sibiu, Editura „Thausiv”, 1995.

SELEJAN, Ana. *Literatura în totalitarism. 1957-1958*, București, Editura „Cartea Românească”, 1999.

SIMION, Eugen. *Al. Andrițoiu: „Constelația Lirei”*, în: *Orientări în literatura contemporană*, București, Editura pentru Literatură, 1965.

SIMION, Eugen. *Prefață (la:), Alexandru Andrițoiu: „Constelația lirei”*, București, Editura „Minerva”, 1985. („Biblioteca pentru toți”.)

SIMION, Eugen. *Scriitori români de azi. Vol. IV*, București, Editura „Cartea Românească”, 1989.

STOENESCU, Alex Mihai. *Statutul României postbelice, Istoria loviturilor de stat în România. 1821-1999. Vol. 3. Cele trei dictaturi*, București, Editura „RAO”, 2010, p. 591.

STREINU, Vladimir. *Versificația modernă. Studiu istoric și teoretic asupra versului liber*. București, Editura pentru Literatură, 1966.

ȘTEFĂNESCU, Alex, *Al. Andrițoiu*, în *Istoria literaturii române contemporane. 1941-2000*, București, Editura „Mașina de scris”, 2005.

ȘTEFĂNESCU, Alex. *Gheorghe Grigurcu*, în *Istoria literaturii române contemporane. 1941-2000*. București, Editura „Mașina de scris”, 2005.

ȘTEFĂNESCU, Alex. *Ion Negoitescu*, în *Istoria literaturii române contemporane 1941-2000*, București, Editura „Mașina de scris”, 2005.

ȘTEFĂNESCU, Alex. 1960-1971. *Primăvara de la București*, în *Istoria literaturii române contemporane. 1941-2000*, București, Editura „Mașina de scris”, 2005.

ȘTEFĂNESCU, Alex. *Ion Simuț*, în *Istoria literaturii române contemporane. 1941-2000*, Editura „Mașina de scris”, 2005.

ȘTEFĂNESCU, Alex. *Radu Stanca*, în *Istoria literaturii române contemporane. 1941-2000*, Editura „Mașina de scris”, 2005.

ȘTEFĂNESCU, Alex. *Vremea barbariei*, în *Istoria literaturii române contemporane. 1941-2000*, București, Editura Mașina de scris, 2005, p. 21.

TAINE, Hippolyte *History of English Literature*, vol. 4, translated from the French by H. Van Laun, London, Chatto & Windus, 1883, p. 436.

TAȘCU, Valentin. *Poezia Poeziei de mâine*, Iași, Editura „Junimea”, 1985.

TISMĂNEANU, Vladimir. Cristian Vasile, *Perfectul acrobat: Leonte Răutu, Măștile răului*, București, Editura „Humanitas”, 2008, pp. 25-26.

TISMĂNEANU, Vladimir. *Despre ideologie, utopie și teroare*. Cuvânt înainte la volumul Efigii ale unui coșmar istoric, București, Editura „Humanitas”, 2015, pp. 9-12.

TISMĂNEANU, Vladimir. *Silviu Brucan, Efigii ale unui coșmar istoric*, București, Editura „Humanitas”, 2015, pp. 48-49.

TULBURE, Victor. *Țării mele*, în *Versuri*, Editura Tineretului, București, 1961, p. 17, pag. 7.

ȚUGUI, Pavel *Tinerețea lui Petre Dumitriu*, Cluj-Napoca, Editura „Dacia”, 2001, p. 34.

TUPAN, Maria-Ana. *Discursul postmodernist*, București, Editura „Cartea Românească”, 2000, p. 182.

TUPAN, Maria-Ana. *Sensul sincronismului*, București, Editura „Cartea Românească”, 2004.

TUPAN, Maria-Ana. *Teoria și practica literaturii la început de mileniu*, București, Editura „Contemporanul”, 2011.

TUPAN, Maria-Ana. *Interogația perenă*, în *Contemporanul. Ideea Europeană*, XXX, nr. 5, mai 2019, p. 15.

VASILESCU, Vasile. *Gheorghe Grigurcu față cu Târgu-Jiu*. Interviu realizat pentru „Lumea gorjeană” (2001), în vol. *Întrebări, răspunsuri, întrebări*, Bistrița, Editura „Pergamon”, 2007, p. 222.

VASILESCU, Stelian - Curteanu, Florina-Magerescu, Alexandru. „*Familia*”. *Indice bibliografic*, Fasc. 1-4, 1971.

VASILESCU, Stelian. *Oameni din Bihor: dicționar sentimental 1940-2000*. Vol. I, Oradea, Editura „Iosif Vulcan”, 2002, p. 247.

VIANU, Tudor. *Despre stil și artă literară*. București, Editura Tineretului 1965.

VIANU, Tudor. *Metode de cercetare în istoria literară*, în *Studii de literatură română*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1965, p. 18.

VIANU, Tudor. *Estetica*, București, Editura pentru Literatură, 1968.

VIANU, Tudor. *Studii de stilistică*, în *Opere*. 4. Antologie, note și postfață de Sorin Alexandrescu. București, Editura „Minerva”, 1975.

VIANU, Tudor. *Cercetarea stilului*, în *Opere* 4, București, Editura „Minerva”, 1975.

ULICI, Laurențiu, *Promoția 70*, în *Literatura română contemporană*, București, Editura „Eminescu”, 1995, p. 36.

ZĂSTROIU, Remus. *Familia, Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900*, București, Editura Academiei, 1979, p. 347.

II. b.1. ÎN PERIODICE: REVISTA „FAMILIA”

ANDRIȚOIU, Alexandru. *România Socialistă*, în „Familia”, seria V, Oradea, anul 1(101), nr. 1, septembrie, 1965, p. 1.

ANDRIȚOIU, Alexandru. *Cuvântul poetului Alexandru Andrițoiu, redactor-șef al revistei „Familia”, seria V*, în: Centenar „Familia”, 1865-1965, Oradea, Muzeul Regional „Crișana”, 1965, p. 33.

ANDRIȚOIU, Alexandru. *România în răsărit de soare*, în „Familia”, seria V, Oradea, anul 3(103), nr. 4(20), aprilie, 1967, p. 17.

ALMAȘ, Dumitru. *Cuvântul conf. Univ. Dumitru Almaș, din partea Universității din București*, în Centenar „Familia”. 1865-1965, Oradea, Muzeul Regional Crișana, 1965, p. 18.

ARGHEZI, Tudor. *Cuvântul academicianului Tudor Arghezi*, Centenar „Familia”. 1865-1965, Oradea Muzeul Regional „Crișana”, 1965, pp. 5-6.

BALOTĂ, Nicolae. *Iosif Vulcan*, în „Familia”, seria V, nr. 1, septembrie 1965, p. 12.

BALOTĂ, Nicolae. *Trăim un sfârșit al erei moderne*. Interviu acordat lui Traian Ștef, în „Familia”, seria V, anul 130, nr. 6, iunie 1995, pp. 8-10.

BOLDEA, Iulian. *Text și context istoric*, în „Familia”, seria V, anul 46 (146), nr. 9, septembrie 2010, p. 81.

BLANDIANA, Ana. *Ani, decenii, secole. Amintiri despre „Familia”*, în „Familia”, seria V, nr. 47, februarie 2011, p. 25.

BRAD, Ion. *Un Arc de Triumf în cultura română*, în „Familia”, seria V, anul 46 (146), nr. 7-8, iulie-august 2010, pp. 10-11.

CĂLINESCU, Matei. *Viața și opiniile lui Zacharias Lichter*, în „Familia”, seria V, Oradea, anul 3(103), nr. 10 (26), octombrie, 1967. p. 13.

CHIFOR, Valentin. *Revista „Familia” - perioada Alexandru Andrițoiu*, în „Familia” (1965-1989), anul 46 (146), nr. 9, septembrie 2010, p. 17.

CISTELECAN, Alexandru, *Adrian Păunescu: „Pământul deocamdată”*, în „Familia”, Oradea, seria V, anul 13, nr. 2, februarie 1977, p. 4.

CISTELECAN, Alexandru, *„Lacrimi perpendiculare”, de Ion Caraion*, în „Familia”, seria V, anul 14, nr. 6, iunie 1978, p. 23.

COTRUȘ, Ovidiu. *etică și critică literară*, în „Familia”. Seria V, Oradea, anul 3(103), nr. 5(21), mai, 1967, p. 1.

COTRUȘ, Ovidiu. În eseu *Despre fidelitatea și infidelitatea criticii*, în „Familia”, seria V, Oradea, anul II, nr. 10, 1966, p. 18.

CRISTOFOR, Ioan, „*Viața particulară*”, de Ion Negoïtescu, în „Familia”, seria V, anul 14, nr. 6, iunie 1978, p. 25.

CHIRILĂ, Dumitru. *Cercurile prieteniei*, în „Familia”, seria V, Oradea, nr. 10, octombrie 1999, p. 93.

CHIRILĂ, Dumitru. *Zece ani fără Radu Enescu*, în „Familia”, seria V, Oradea, anul 40, nr. 7-8, iulie-august 2004, p. 151.

Dr. COTRUȘ, Vasile. *Cuvânt înainte*, în „Familia”, seria II, Oradea, anul I, nr. 1, martie 1926, nr. 1.

COZEA, Liana. *Judecata posterității. Radu Enescu – recuperări parțiale*, în „Familia”, seria V, Oradea, anul 46, nr. 9, septembrie 2009, p. 17.

CULCER, Dan. *Carte de onoare. 1865-2010*, în „Familia”, seria V, anul 46, nr. 6, iunie 2010, p. 25.

DERȘIDAN, Ioan. *Oradea și orădenii în vremea revistei „Familia”*, în „Familia”, nr. 9, septembrie 2010, p. 26.

EFTIMIU, Victor. *Cuvântul academicianului Victor Eftimiu*, în Centenar „Familia”. 1865-1965, Oradea, Muzeul Regional Crișana, 1965, p. 32.

GRIGURCU, Gheorghe. *–Ploaia de atunci de Vasile Spoială*, în „Familia”, seria V, Oradea, anul 3(103), nr. 4(20), aprilie, 1967, pag. 2.

GRIGURCU, Gheorghe. *Monolog în Babilon* de Al. Philippide, în „Familia”, seria V, Oradea, anul 3(103), nr. 6 (22), iunie, 1967, pag. 3.

GRIGURCU, Gheorghe. *Critica ideilor literare*, în „Familia”, seria V, anul 10, nr. 5, mai 1975, p. 3.

GRIGURCU, Gheorghe. *Petru Poantă: „Poezia lui George Coșbuc”*, în „Familia”, seria V, anul 13, nr. 2, februarie 1977, p. 4.

GRIGURCU, Gheorghe. *L-am ascultat pe dl. Baruțu Arghezi*, în „Familia”, seria V, anul 36, nr. 9, septembrie 2000, p. 28.

GRIGURCU, Gheorghe. *Alocuțiune rostită la „Zilele revistei Familia – 2010”*, în „Familia”, seria V, anul 46 (146), nr. 10, octombrie 2010, pp. 13-15.

HUSAR, Alexandru. *Cuvântul conf. Univ. Al. Husar, din partea Universității „Al. I. Cuza” din Iași*, în Centenar „Familia”. 1865-1965, Oradea, Muzeul Regional Crișana, 1965, p. 22.

ISAC, Emil. *Finis*, în „Familia”, seria I, anul XLII, nr. 41, 31 decembrie 1906, p. 489.

LEFTER, Ioan Bogdan. *5 serii, 4 identități*, în „Familia”, seria V, anul 46 (146), nr. 7-8, iulie-august 2010, pp. 7-8.

MAROSI, Peter. *Cuvântul scriitorului Marosi Peter*, în Centenar „Familia”. 1865-1965, Oradea, Muzeul Regional Crișana, 1965, pp. 14-15.

MIHEȚ, Marius. *Ceaușescu reloaded. Un proces utopic al comunismului românesc*. Cronica literară, în „Familia”, seria a V-a, Oradea, 47, februarie 2011, p. 26.

MIHOC, Blaga. *Radu Enescu, un personaj cu multe calități și ciudățenii*, în „Familia”, seria a V-a, Oradea, anul 46, nr. 9, septembrie 2009, p. 15.

MOLDOVAN, Ioan. *Carte de onoare. 1865-2005*, în „Familia”, seria V, Oradea, anul 40, nr. 9, septembrie 2005, p. 5.

MOLDOVAN, Ioan. *Familia 20*, în „Familia”, seria a V-a, Oradea, anul 46, nr. 6, iunie 2009, p. 7.

MOLDOVAN, Ioan. *Carte de onoare. 1865-2010*, în „Familia”, seria V, Oradea, anul 46, nr. 6, iunie 2010, p. 5.

MOLDOVAN, Ioan. *Eminescu și Oradea*, în „Familia”, seria a V-a, Oradea, anul 47 (147), nr. 1, ianuarie 2011, p. 9.

NEGOIȚESCU, Ioan. *6 poeme-Viziune*, în „Familia”, seria V, Oradea, anul 3(103), nr. 3(19), martie, 1967, p. 10.

NEMOIANU, Virgil: *„Politicul își găsește eficiența numai dacă descoperă dialectica dintre doctrină și oameni”*. Interviu de Traian Ștef, în „Familia”, seria V, Oradea, anul 37, nr. 7-8, iulie-august, 2001, p. 38.

NIȚĂ, Carmen. *Nicolae Balotă și „Familia”*, în „Familia”, seria V, Oradea, anul 47 (147), nr. 1, ianuarie 2011, p. 59.

NUȘFELEAN, Olimpiu. *O „Familie” literară de referință*, în „Familia”, seria V, Oradea, anul 47 (147), nr. 1, ianuarie 2011, p. 14.

PĂUNESCU, Adrian. *Un mare poet sfidat: Alexandru Andrițoiu*, în „Familia”, seria V, Oradea, anul 35, nr. 10, octombrie 1999, p. 85.

POP, Ion. *Carte de onoare. 1865-2010*, în „Familia”, seria V, Oradea, anul 46, nr. 6, iunie 2010, p. 5.

POP, F. Ioan. *Singurătățile unui filosof*, în „Familia”, seria V, Oradea, anul 40 (140), nr. 7-8, iulie-august 2004, p. 155.

POPESCU, Adrian. *Carte de onoare. 1865-2010*, în „Familia”, Oradea, seria V, anul 46 (146), nr. 7-8, iulie-august 2010, pp. 7-8.

RĂU, Aurel. *Cuvântul scriitorului Aurel Rău, redactor șef al revistei „Steaua”*, în Centenar „Familia” 1865-1965, Oradea, Muzeul Regional Crișana, 1965, p. 12.

RUSAN, Romulus. *Amintiri despre „Familia”*, în „Familia”, seria V, Oradea, anul 47, nr. 2, februarie 2011, p. 85.

RUSAN, Romulus. *Sub egida lui Eminescu. Amintiri despre „Familia”*, în „Familia”, seria V, Oradea, anul 47, nr. 2, februarie 2011, p. 86.

SAMARINEANU, Mihail G. *Idei – oameni – fapte*, în „Familia”, seria IV, anul 78, nr. 1-2, ianuarie-februarie 1943, p. 149.

SAMARINEANU, Mihail G. *În al 79-lea an*, în „Familia”, seria IV, anul 79, nr. 1, ianuarie 1944, p. 3

SEREȘ, Alexandru. *Hic Rhodos, hic salta. Radu Enescu – recuperări parțiale*, în „Familia”, seria a V-a, Oradea, anul 46, nr. 9, septembrie 2009, p. 17.

SEREȘ, Alexandru. *Revista Familia 1865*, în „Familia”, seria V, Oradea, anul 46, nr. 10, octombrie 2010, p. 19.

SIMUȚ, Ion. *Construcția unei reviste culturale*, în „Familia”, seria V, Oradea, anul 37, nr. 11-12, noiembrie-decembrie 2001, p. 5.

SIMUȚ, Ion, *Arghezi – psalmistul*, în „Familia”, seria V, Oradea, anul 14, nr. 12, decembrie 1978, p. 9.

SIMUȚ, Ion. *Rezistența vechii ierarhii de valori*, în *Familia*, seria V, Oradea, anul 36, nr. 9, septembrie, 2000, p. 36.

SOVIANY, Octavian. *În dialog cu Ion Simuț*, în „Familia”, seria V, Oradea, anul 47, nr. 3, martie 2011, p. 28.

STREINU, Vladimir. *Cuvântul criticului literar Vladimir Streinu din partea Institutului de Teorie, Istorie, Literatură și Folclor al Academiei Republicii Socialiste România*, în Centenar „Familia”. 1865-1965, Oradea, Muzeul Regional Crișana, 1965, p. 7.

TAȘCU, Valentin. *Trei poeți de la „Echinox”*: Dinu Flămând, Ion Mircea, Adrian Popescu, în „Familia”, seria V, Oradea, anul 8, nr. 4, aprilie 1972, p. 2.

TAȘCU, Valentin. „*Cel iubit*” de Radu Mareș, în „Familia”, seria V, Oradea, anul 13, nr. 2, februarie 1977, p. 4.

TULBURE, Gheorghe. *De la Iosif Vulcan până la noi*, în „Familia”, seria III, anul I, martie 1934, p. 9.

UNGUREANU, Cornel. *Ovidiu Cotruș – cărțile pe care ar fi putut să le scrie*, în „Familia”, seria a V-a, Oradea, anul 37, nr. 11-12, noiembrie-decembrie 2001, p. 106.

UNGUREANU, Cornel. *Revista văzută dinspre Banat*, în „Familia”, seria V, Oradea, anul 46, nr. 6, iunie 2010, p. 29

UTAN, Tiberiu. *Cuvântul scriitorului Tiberiu Utan din partea Uniunii Scriitorilor din Republica Socialistă România*, în Centenar „Familia”. 1865-1965, Oradea, Muzeul Regional Crișana, 1965, p. 10.

VASILESCU, Stelian. *Două micro-interviuri*, în „Familia”, seria V, Oradea, anul 3(103), nr. 10 (26), octombrie, 1967, p. 17.

VULCAN, Iosif. *Notă de apreciere*, în „Familia”, seria I, Oradea, anul II, nr. 6, 25 februarie - 9 martie, 1866, p. 11.

VULCAN, Iosif. *Conferința dlui I. Vulcan la Ateneu*, în „Familia”, seria I, Oradea, anul XXVIII, nr. 15, 12-24 aprilie 1892, p. 175.

VULCAN, Iosif. *Discurs rostit cu prilejul aniversării a 40 de ani de la fondarea „Familiei”*, în „Familia”, Oradea, anul XL, nr. 23-24, 10-23 iunie 1904, p. 272.

II. b. 2. ALTE PERIODICE:

ANDRIȚOIU, Alexandru. *Franța în luptă*, în „Almanahul literar”, anul 1, nr. 7, iunie 1950, p. 8.

ANDRIȚOIU, Alexandru, apud Virgil Ardeleanu, *Cronica cronicii*, în „Gazeta literară”, XI, nr. 50 (56), 10 decembrie 1964, p. 4.

ANDRIȚOIU, Alexandru. *Profil și valoare (Personalitatea revistei de cultură)*, în „Ateneu”, anul 12, nr. 2 (122), iunie 1975, p. 8.

ANDRIȚOIU, Alexandru. *Profil și valoare. Personalitatea revistei de cultură*, în „Ateneu”, anul 12, nr. 2, iunie 1975, p. 8.

ANDRIȚOIU, Alexandru. *Labiș*, în „România literară”, nr. 50, 12 decembrie 1985, p. 9.

BALOTĂ, Nicolae. *Despre necesitatea revistei de cultură*, în „Ateneu”, 12, nr. 2, iunie 1975, p. 8.

BALOTĂ, Nicolae. *Peregrin prin patria cuvintelor mele*, interviu realizat de Iulian Boldea, în „Vatra”, nr. 7-8, 2008, p. 55.

BECLEANU-IANCU, Adela. *Sistemul culturii, obiect al cercetării interdisciplinarității*, în „Forum”, nr. 9, septembrie 1975, p. 65.

BLANDIANA, Ana. *Universul în care trăim nu ascunde un număr nelimitat de sentimente*, „ Argeș”, nr. 3, 1972, p. 23.

BOLDEA, Iulian. *Actualitate și valoare*, în „Contemporanul. Ideea europeană”, XXXI, nr. 2 (815), februarie 2020, p.10.

BORBELY, Ștefan *Critica și cultura*, în „Vatra”, nr. 9, septembrie 1981, p. 126.

CĂLIN, Constantin. *Al. Andrițoiu: „Versuri”. Cronica literară*, în „Ateneu”, anul VI, nr. 4 (57), aprilie 1969, p. 29.

CRIȘ, Adrian. *Bardul „Analfabeților”*, în „Bihoreanul” (Oradea), 8 noiembrie 2010, p. 3.

CODREANU, Theodor. *Nicolae Breban: Decriptarea anamorfozei legionare*, în „Contemporanul. Ideea europeană”, nr. 2, februarie 2019, p. 15.

CULCER, Dan. *Un efort practic. Personalitatea revistei de cultură*, în „Ateneu”, anul 12, nr. 2, iunie 1975, p. 8.

DRUIA, Ștefan. *Realizările și lipsurile Școlii de literatură și critică literară „Mihai Eminescu”*, în „Contemporanul”, nr. 220, 22 decembrie 1950, p. 2.

GRIGURCU, Gheorghe. *Labiș, azi*, în „Viața românească”, nr. 7-8, iulie-august 2014, p. 38.

IANCU, Victor. *Actualitate atitudinii estetice*, în „Revistă lunară de literatură, filosofie și artă”, ianuarie, 1945, p. 27.

MARINO, Adrian. *Problema moștenirii literare*, în „Steaua”, anul XVI, nr. 186, iulie 1965, p. 25.

MITOCARU, Victor. *O istorie vie a revistei*, în „Ateneu”, Bacău, Editura „Ateneul scriitorilor”, 2014, p. 81.

MUNTEANU, George. *Efervescența criticii*, în „Contemporanul”, nr. 33 (1036), vineri 19 august 1966, p. 38.

NEGOIȚESCU, Ion. *Ardealul estetic – o scrisoare către d. E. Lovinescu a „Cercului Literar de la Sibiu”*, în „Viața”, nr. 743, 13 mai 1943, p.15.

NEGOIȚESCU, Ion. *Critica oglindită în poezie*, în „România literară”, III, nr. 37, 10 septembrie 1970, p. 2.

NEGOIȚESCU, Ion. *Declarație (I)*, în „Apostrof”, anul XXXII, nr. 10, octombrie 2021, p. 15.

PLATON, Mircea. *Cultură și tămăduire*, în „Contemporanul. Ideea europeană”, nr. 12, decembrie 2019, p. 3.

PAPADOPOL, I. Paul. *Revistele de provincie*, în „Provincia Literară”, anul I, nr. 1, 1932, p. 5.

PRICOP, Constantin. *Despre critică (XXXIX)*, în „Expres cultural”, anul IV, nr. 10, octombrie 2020, p. 41.

RĂU, Aurel. *La centenarul revistei. „Familia”*, în „Steaua” (Cluj), XVI, nr. 10, octombrie 1965, pp. 113-114.

STOICA, Angelică Băețan, *Atitudini expresioniste în poezia românească*, „Journal of Romanian Literary Studies”, nr. 7, 2015, p. 744-750.

ȘTEFĂNESCU, Alex, *Al. Andrișoiu. La o nouă lectură*, în: „România literară”, anul XXXV, nr. 32, 14-20 august 2002.

TUPAN, Maria-Ana. *Moștenitorii memoriei*, în „Contemporanul. Ideea europeană”, nr. 6, iunie 2019.

TUPAN, Maria-Ana. *Interogația perenă. Contexte* în „Contemporanul”, nr. 5, mai 2019, p. 15.

TUPAN, Maria-Ana. *Centru și provincie în estetica interbelică*, în „Contemporanul. Ideea europeană”, nr. 7, iulie 2019, p. 13.

II.c. Webografie:

ANDRIȘOIU, Alexandru. *Partidul, Ceaușescu, România*, „Almanah Magazin”, 1988, Sursa: <http://www.citatepedia.ro/index.php?q=ceausescu&r=p>, p. 3, accesat la data de: 18 aprilie 2022.

BURKE, Edmund. *The Philosophy of Literary Form. Studies in Symbolic Action* - Louisiana State University Press, p, 232, Sursa: https://archive.org/stream/philosophyoflite00inburk/philosophyoflite00inburk_djvu.txt, accesat în data de 17 aprilie 2022.

BURKE, Kennet. *Literature as Equipment for Living*, 1971, Sursa: <http://users.clas.ufl.edu/burt/FrenchConnections/Lit.pdf>, p. 596, accesat în data de 24 martie 2022.

BLANDIANA, Ana. *Știu puritatea*, în *Persoana întâia plural*, Editura pentru Literatură, 1964, <https://wta.ro/poezii-de-ana-blandiana> ,(accesat 23.12 2021)

DORIAN, Gellu. *Interviu acordat de Dinu Flămând*, Botoșani, 2013, Sursa: <https://revisteaaua.ro/echinox-50/>, accesat la data de: 10 septembrie, 2022.

LESENCIUC, Adrian. *Blaga la Echinoux*. Sursa: <http://tribuna-magazine.com/blaga-la-echinox>, p. 38, accesat in data de 20 septembrie 2022.

MÉSZÁROS, György. *Estetica conformismului și a opoziției: literatura în timpul socialismului*, <http://ro.cultural-opposition.eu/high-school/literature/back> to topics, p. 5, (accesat în data de: 22 noiembrie, 2021).

NANIAN A. Richard. Prof. Dr. *Five types of context for literary work*, Sursa: <http://mason.gmu.edu/~rnanian/305context.html>, p. 1. (accesat la data de: 19 noiembrie, 2021)

POPESCU, Adrian. *Echinoux – stil și utopie*, în „Steaua”, Sursa: <https://revisteaaua.ro/echinoxul-stil-si-utopie>, accesat în data de: 17 septembrie 2022.

SIMUȚ, Ion. *Familia – 150 de ani*, în „România literară”, 2015, p. 12: Sursa: http://www.romlit.ro/familia_150_de_ani, (accesat în data de 1 decembrie 2021)

SORESCU. Marin, poemul *M-am obișnuit...*, Sursa: <https://infelsichip.ro/2020/11/12/marin-sorescu-m-am-obisnuit-versuri-poezie/>, accesat în data de 12 ianuarie 2021, p. 1.

STĂNESCU, Nichita. *Elegia a doua, getica*, Sursa: <https://poetii-nostri.ro/nichita-stanescu-elegia-a-doua-getica-poezie-id-20275/>, accesat în data de 23 februarie 2021, p. 1.